

حیدر بابا

حسین بخت . استاد سهریار

<http://www.mahnaaz.com>

(۱)

حیدر بابا چو ابر شَخَد ، غُرْد آسمان

سیلابهای تُند و خروشان شود روان

صف بسته دختران به تماشایش آن زمان

بر شوکت و تبار تو بادا سلام من

گاهی رَوَد مگر به زبان تو نام من

(۲)

حیدر بابا چو کبکِ تو پَرْد ز روی خاک

خرگوشِ زیر بوته گُریزد هراسناک

باغت به گُلِ نَشسته و گُلِ کرده جامه چاک

ممکن اگر شود ز من خسته یاد کن

دلهای غم گرفته ، بدان یاد شاد کن

(۱)

حیدر بابا ، ایلدیریملار شاخاندا

سئلر ، سولار ، شاققیدییوب آخاندا

قیزلار اوْنا صف باغلییوب باخاندا

سلام اولسون شوْکتوْزه ، ائلوْزه !

منیم دا بیر آدیم گلسین دیلوْزه

(۲)

حیدر بابا ، کهلیک لرون اوچاندا

کوْل دییینن دوشان قالخوب ، قاچاندا

باخچالارون چیچکلنوب ، آچاندا

بیزدن ده بیر موْموْون اولسا یاد ائله

آچیلیمیان اوْرکلری شاد ائله

(۳)

بايرام يئلي چارداخلاري بيخاندا

نوروز گولي ، قارچيچكي ، چيخاندا

آغ بولوتلار كوئينكلرين سيخاندا

بيزدن ده بير ياد ائلييه ن ساغ اولسون

دردلريميز قوي ديكلسين ، داغ اولسون

(۳)

چون چارتاق را فکند باد نوبهار

نوروزگلي و قارچيچكي گردد آشکار

بفشارد ابر پيرهن خود به مرغزار

از ما هر آنکه ياد کند بي گزند باد

گو : درد ما چو کوه بزرگ و بلند باد

(۴)

حيدربابا ، گون دالووي داغلاسين !

اوزون گولسون ، بولاخلارون آغلاسين !

اوشاخلارون بير دسته گول باغلاسين !

يئل گلنده ، وئر گتيرسين بويانا

بلکه منيم ياتميش بختيم اويانا

(۴)

حيدربابا چو داغ کند پشتت آفتاب

رخسار تو بخندد و جوشد ز چشمه آب

يك دسته گل ببند براي من خراب

بسپار باد را که بيارد به کوي من

باشد که بخت روي نمايد به سوي من

(۵)

حيدربابا ، سنون اوزون آغ اولسون !

دورت بير يانون بولاغ اولسون باغ اولسون !

بيزدن سورنا سنون باشون ساغ اولسون !

دونيا قزو-قدر ، اولوم-ايتيمدي

دونيا بويي اوغولسوزدي ، يئتيمدي

(۵)

حيدربابا ، همیشه سر تو بلند باد

از باغ و چشمه دامن تو فره مند باد

از بعد ما وجود تو دور از گزند باد

دنیا همه قضا و قدر ، مرگ و میر شد

این زال کی ز کشتن فرزند سیر شد ؟

(٦)

حیدر بابا ، یولوم سنن کج اولدی
 عؤمروم کئچدی ، گلممه دیم ، گنج اولدی
 هنج بیلمه دیم گوزلرون ننج اولدی
 بیلمزیدیم دؤنگه لر وار ، دؤنوم وار
 ایتگین لیک وار ، آیریلیق وار ، اولوم وار

(٦)

حیدر بابا ، ز راه تو کج گشت راه من
 عمرم گذشت و ماند به سویت نگاه من
 دیگر خبر نشد که چه شد زادگاه من
 هیچم نظر بر این ره پر پریچ و خم نبود
 هیچم خبر زمرگ و ز هجران و غم نبود

(٧)

حیدر بابا ، ایگیت امک ایتیرمز
 عؤمور کئچر ، افسوس بره بیتیرمز
 نامرد اولان عؤمري باشا یئتیرمز
 بیزد ، والللاه ، اونوتماریق سیزلری
 گورنمسک حلال ائدؤن بیزلری

(٧)

بر حق مردم است جوانمرد را نظر
 جای فسوس نیست که عمر است در گذر
 نامرد مرد ، عمر به سر می برد مگر !
 در مهر و در وفا ، به خدا ، جاودانه ایم
 ما را حلال کن ، که غریب آشیانه ایم

(٨)

حیدر بابا ، میراژدر سسلنده
 کند ایچینه سسدن - کویدن دوشنده
 عاشیق رستم سازین دیلندیرنده
 یادوندادی نه هؤلسک قاچار دیم
 قوشلار تکین قاناد آچیب اوچار دیم

(٨)

میراژدر آن زمان که زند بانگ دلنشین
 شور افکند به دهکده ، هنگامه در زمین
 از بهر ساز رستم عاشق بیا ببین
 بی اختیار سوی نواها دویدم
 چون مرغ پرگشاده بدانجا رسیدم

(۹)

شنگیل آوا یوردی ، عاشیق آلماسی
 گاهدان گئدوب ، اوردان قوناق قالماسی
 داش آتماسی ، آلما ، هیوا سالماسی
 قالب شیرین یوخی کیمین یادیمدا
 اثر قویوب روحومدا ، هر زادیمدا

(۱۰)

حیدربابا ، قوری گؤلون قازلاری
 گدیگرین سازاخ چالان سازلاری
 کت کؤشنین پاییزلاری ، یازلاری
 بیر سینما پرده سی دیر گوزومده
 تک اوتوروب ، سئیر ائده رم اوزومده

(۱۱)

حیدربابا ، قره چمن جاداسی
 چوشلارین گلر سسی ، صداسی
 کربلیا گئدنلرین قاداسی
 دوشسون بو آج یولسوزلارین گوزونه
 تمدنون اویدوخ یالان سوزونه

(۹)

در سرزمین شنگل آوا ، سیب عاشقان
 رفتن بدان بهشت و شدن میهمان آن
 با سنگ ، سیب و به زدن و ، خوردن آنچنان !
 در خاطرم چو خواب خوشی ماندگار شد
 روح همیشه بارور از آن دیار شد

(۱۰)

حیدربابا ، قوری گؤل و پروازِ غازها
 در سینه ات به گردنه ها سوز سازها
 پاییز تو ، بهار تو ، در دشت نازها
 چون پرده ای به چشم دلم نقش بسته است
 وین شهریار تست که تنها نشسته است

(۱۱)

حیدربابا ، زجاده شهر قراچمن
 چاوش بانگ می زند آیند مرد و زن
 ریزد ز زائران حرم درد جان و تن
 بر چشم این گداصفتان دروغو
 نفرین بر این تمدن بی چشم و آبرو

(۱۲)

حیدر بابا ، شیطان بیزي آزدیریب

محبتی اورکلردن قازدیریب

قره گوئون سرنوشتین یازدیریب

سالیب خلقی بیر-بیرینن جانینا

باریشیغی بلشدیریب قانینا

(۱۲)

شیطان زده است است گول و زِ ده دور گشته

ایم

کنده است مهر را ز دل و کور گشته ایم

زین سرنوشتِ تیره چه بی نور گشته ایم

این خلق را به جان هم انداخته است دیو

خود صلح را نشسته به خون ساخته است دیو

(۱۳)

گوژ یاشینا باخان اولسا ، قان آخماز

انسان اولان بئلینه تاخماز

آما حئیف کور توتدوغون بوراخماز

بهشتیمیز جهنم اولماقدادیر !

ذی حجه میز محرّم اولماقدادیر !

(۱۳)

هرکس نظر به اشک کند شرّ نمی کند

انسان هوس به بستن خنجر نمی کند

بس کوردل که حرف تو باور نمی کند

فردا یقین بهشت ، جهنّم شود به ما

ذیحجه ناگزیر ، محرّم شود به ما

(۱۴)

خزان یئلی یارپاخلاری تۆکنده

بولوت داغدان یئنیب ، کنده چؤکنده

شیخ الاسلام گوژل سسین چکنده

نیسگیلی سؤز اورکلره دیردی

آغاشلار دا آلاها باش آیردی

(۱۴)

هنگام برگ ریز خزان باد می وزید

از سوی کوه بر سرِ ده ابر می خزید

با صوت خوش چو شیخ مناجات می کشید

دلها به لرزه از اثر آن صلاهی حق

خم می شدند جمله درختان برای حق

(۱۵)

داشلي بولاخ داش-قومونان دولماسين!
 باخچالاري سارالماسين ، سولماسين!
 اوردان كئچن آتلي سوسوز اولماسين!
 دينه : بولاخ ، خيرون اولسون آخارسان
 افقلره خُمار-خُمار باخارسان

(۱۵)

داشلي بولاخ مباد پُر از سنگ و خاك و خَس
 پژمرده هم مباد گل و غنچه يك نفس
 از چشمه سارِ او نرود تشنه هيچ كس
 اي چشمه ، خوش به حال تو كانجا روان شدي
 چشمي خُمار بر افقِ آسمان شدي

(۱۶)

حيدر بابا ، داغين ، داشين ، سره سي
 كهليك اوخور ، داليسيندا فره سي
 قوزولارين آغي ، بوذي ، قره سي
 بير گنديديم داغ-دره لر اوزوني
 اوخويديم : « چوبان ، قيتير قوزوني »

(۱۶)

حيدر بابا ، ز صخره و سنگت به كوهسار
 كبكت به نغمه ، وز پي او جوجه رهسپار
 از بره سفيد و سيه ، گله بي شمار
 اي كاش گام مي زدم آن كوه و دره را
 مي خواندم آن ترانه « چوپان و بره » را

(۱۷)

حيدر بابا ، سولي يئرین دوزونده
 بولاخ قنير چاي چمنين گوزونده
 بولاغ اوئي اوزر سويون اوزونده
 گوزل قوشلار اوردان گليب ، گنچلر
 خلوتليوب ، بولاخدان سو ايچلر

(۱۷)

در پهندهشت سولي يئر ، آن رشك آفتاب
 جوشنده چشمه ها ز چمنها ، به پيچ و تاب
 بولاغ اوئي شناور سرسبز روي آب
 زيبا پرندگان چون از آن دشت بگذرند
 خلوت كنند و آب بنوشند و بر پرند

(۱۸)

بي چين اوستي ، سونبول بيچن اوراخلار
 ايله بيل كي ، زولفي دارار داراخلار
 شكارچيلار بيلديرچيني سوراخلار
 بيچين چيلر آيرانلارين ايچلر
 بيرهوشلانيب ، سوننان دوروب ، بيچلر

(۱۸)

وقت درو ، به سنبله چين داسها نگر
 گويي به زلف شاننه زند شاننه ها مگر
 در کشتزار از پي مرغان ، شكارگر
 دوع است و نان خشک ، غذاي دروگران
 خوابي سبک ، دوباره همان کار بي کران

(۱۹)

حيدربابا ، کندين گوني باتاندا
 اوشاقلارون شامين ئييوب ، ياتاندا
 آي بولوتدان چيخوب ، قاش-گوز آتاندا
 بيزدن ده بير سن اونلارا قصه ده
 قصه ميزده چوخلي غم و غصه ده

(۱۹)

حيدربابا ، چو غرصة خورشيد شد نهان
 خوردند شام خود که بخوابند کودکان
 وز پشت ابر غمزه کند ماه آسمان
 از غصه هاي بي حد ما قصه ساز کن
 چشمان خفته را تو بدان غصه باز کن

(۲۰)

قاري ننه گنجه ناغيل ديبنده
 کولک قالخيب ، قاپ-باجاني دؤينده
 قورد گنچينين شنگولوسون بينده
 من قاييديب ، بيرده اوشاق اولئيديم
 بير گول آچيب ، اوندان سورا سولئيديم

(۲۰)

قاري ننه چو قصه شب ساز ميکند
 کولاک ضربه اي زده ، در باز مي کند
 با گرگ ، شنگلي سخن آغاز مي کند
 اي کاش بازگشته به دامان کودكي
 يك گل شکفتي به گلستان کودكي

(۲۱)

عمّه جانين بال بلله سين ييه رديم

سوئننان دوروب ، اوُس دونومي گييه رديم

باخچالاردا تيرينگني ديبه رديم

آي اوزومي او ازيدرن گونلريم !

آغاج مينيب ، آت گزيدرن گونلريم !

(۲۱)

آن لقمه هاي نوشِ عسلِ پيشِ عمّه جان

خوردن همان و جامه به تن كردنم همان

در باغ رفته شعرِ مثل خواندن آنچنان !

آن روزهاي نازِ خودم را كشيدنم !

چو بي سوار گشته به هر سو دويدنم !

(۲۲)

هّچي خالا چايدا پالتار يوواردي

مّمّد صادق داملاريني سوواردي

هّئچ بيلمزديک داغدي ، داشدي ، دوواردي

هريان گلدي شياغ آتيب ، آشارديق

آللاه ، نه خوش غمسيز-غمسيز ياشارديق

(۲۲)

هّچي خاله به رود کنار است جامه شوي

مّمّد صادق به کاهگلِ بام ، کرده روي

ما هم دوان ز بام و ز ديوار ، کو به کوي

بازي کنار ز کوچه سرازير مي شديم

ما بي غمان ز کوچه مگر سير مي شديم !

(۲۳)

شيخ الاسلام مُناجاتي ديبه ردي

مّشدرحيم لّباده ني گييه ردي

مّشداجلي بوُز باشلاري ييه ردي

بيز خوشودوق خيرات اولسون ، توِي اولسون

فرق ائلمز ، هر نولاچاق ، قوِي اولسون

(۲۳)

آن شيخ و آن اذان و مناجات گفتنش

مشدي رحيم و دست يه لّباده بردنش

حاجي علي و ديزي و آن سير خوردنش

بوديم بر عروسي وخيرات جمله شاد

ما را چه غم ز شادي و غم ! هر چه باد باد !

(۲۴)

ملک نیاز ورندیلین سالاردي

آتین چاپوپ قئیقاجیدان چالاردي

قیرقي تکین گدیگ باشین آلاردي

دولائیا قیزلار آچیپ پنجره

پنجره لرده نه گؤزل منظره !

(۲۴)

اسبِ مَلکِ نیاز و ورنَدیل در شکار

کج تازیانه می زد و می تاخت آن سوار

دیدي گرفته گردنه ها را عُناب وار

وه ، دختران چه منظره ها ساز کرده اند !

بر کوره راه پنجره ها باز کرده اند !

(۲۵)

حیدربابا ، کندین تو یون توتاندا

قیز-گلینر ، حنا-پیلته ساتاندا

بیگ گلینه دامنان آلماندا

منیم ده او قیزلاروندا گؤزوم وار

عاشیقلارین سازلاریندا سؤزوم وار

(۲۵)

حیدربابا ، به جشن عروسی در آن دیار

زنها حنا - فتیله فروشند بار بار

داماد سیب سرخ زند پیش پای یار

مانده به راه دخترکان تو چشم من

در ساز عاشقان تو دارم بسی سخن

(۲۶)

حیدربابا ، بولاخلارین یارپیزی

بوستانلارین گؤل بسری ، قارپیزی

چرچیلرین آغ ناباتی ، ساققیزی

ایندی ده وار داماغیما ، داد وئرر

ایتگین گئدن گونلریمدن یاد وئرر

(۲۶)

از عطر پونه ها به لب چشمه سارها

از هندوانه ، خربزه ، در کشتزارها

از سقز و نبات و از این گونه بارها

مانده است طعم در دهنم با چنان اثر

کز روزهای گمشده ام می دهد خبر

(۲۷)

بایرامیدی ، گنجه قوشی او خوردی
 آداخلی قیز ، بیگ جورابی تو خوردی
 هرکس شالین بیر باجادان سو خوردی
 آی نه گؤزل قایدادی شال ساللاماق !
 بیگ شالینا بایراملیغین باغلاماق !

(۲۷)

نوروز بود و مرغ شباویز در سرود
 جوراب یار بافته در دست یار بود
 آویخته ز روزنه ها شالها فرود
 این رسم شال و روزنه خود رسم محشری
 است !

عیدی به شال نامزدان چیز دیگری است !

(۲۸)

شال ایسته دیم منده ائوده آغلا دیم
 بیر شال آلیب ، تنز بئلیمه باغلا دیم
 غلام گیله قاشدیم ، شالی ساللا دیم
 فاطمه خالا منه جوراب باغلا دی
 خان ننه می یادا سالیب ، آغلا دی

(۲۸)

با گریه خواستم که همان شب روم به بام
 شالی گرفته بستم و رفتم به وقت شام
 آویخته ز روزنه خانه غلام
 جوراب بست و دیدمش آن شب ز روزنه
 بگریست خاله فاطمه با یاد خان ننه

(۲۹)

حیدر بابا ، میرز ممدین باخچاسی
 باخچالارین تورشا-شیرین آچاسی
 گلینلرین دوزمه لری ، طاخچاسی
 هی دوزولر گوزلریمین رفینده
 خیمه وورار خاطره لر صفینده

(۲۹)

در باغهای میرزامحمد ز شاخسار
 آلوچه های سبز و ترش ، همچو گوشوار
 وان چیدنی به تاقچه ها اندر آن دیار
 صف بسته اند و بر رف چشم نشسته اند
 صفها به خط خاطره ام خیمه بسته اند

(۳۰)

بايرام اولوب ، قيزيل پالچيق ازلر

ناققيش ووروب ، اوتاكلاري بزلر

طاخالارا دوزمه لري دوزلر

قيز-گلينين فندقچاسي ، حناسي

هوسله نر آناسي ، قايناسي

(۳۰)

نوروز را سرشتن گلهای چون طلا

با نقش آن طلا در و دیوار در جلا

هر چیدني به تاقچه ها دور از او بلا

رنگ حنا و فندقه دست دختران

دلها ر بوده از همه کس ، خاصه مادران

(۳۱)

باکي چي نين سوزي ، سووي ، کاغیذي

اینکلرین بولاماسي ، آغوزي

چرشنبه نين گیردکاني ، مویزي

قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنبه

آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه »

(۳۱)

با پیک بادکوبه رسد نامه و خبر

زایند گاوها و پر از شیر ، بام و در

آجیل چارشنبه ز هر گونه خشک و تر

آتش کنند روشن و من شرح داستان

خود با زبان ترکی شیرین کنم بیان :

قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنبه

آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه »

(۳۲)

یومورتانی گوچک ، گولی بو یاردیق

چاققیشدیریب ، سینانلارین سو یاردیق

اویناماقدان بیرجه مگر دو یاردیق ؟

علی منه یاشیل آشیق وئردی

ارضا منه نوروزگولی دردی

(۳۲)

با تخم مرغ های گلی رنگ پرنکار

با کودکان دهکده می باختم قمار

ما در قمار و مادر ما هم در انتظار

من داشتم بسی گل وقاپ قمارها

از دوستان علی و رضا یادگارا

(۳۳)

نوروز علي خرمنده ول سورردي
 گاهدان يئنوب ، كولشلي كورردي
 داغدان دا بير چوبان ايتي هورردي
 اوندا ، گوردن ، اولاخ اياخ ساخلادي
 داغا باخيپ ، قولاخارين شاخلادي

(۳۳)

نوروزعلي و كوفتن خرمين جوش
 پوشال جمع كردنش و رفتن از نوش
 از دوردستها سگ چوپان و عوعوش
 ديدي كه ايستاده الاغ از صداي سگ
 با گوش تيز کرده براي بلاي سگ

(۳۴)

آخشام باشي ناخيرينان گلنده
 قودوخلاري چكيپ ، ووراديق بنده
 ناخير گنجيب ، گنديب ، يئتنده كنده
 حيوانلاري چيلپاق مينيب ، قووارديق
 سوز چيخسايدي ، سينه گريب ، سووارديق

(۳۴)

وقت غروب و آمدن گلّه دواب
 در بند ماست کرّه خرها به پيچ و تاب
 گلّه رسیده در ده و رفته است آفتاب
 بر پشت کرّه ، کرّه سواران ده نگر
 جز گريه چيست حاصل اين کار ؟ به نگر

(۳۵)

ياز گنجه سي چايدا سولار شاريلدار
 داش-قيه لر سنلده آشيپ خاريلدار
 قارانليقدا قوردون گوزي پاريلدار
 ايتر ، گوردون ، قوردي سنچيب ، اولاشدي
 قورددا ، گوردون ، قالخيپ ، گديكن آشدي

(۳۵)

شبهها خروشد آب بهاران به رودبار
 در سيل سنگ غرّد و غلتد ز کوهسار
 چشمان گرگ برق زند در شبان تار
 سگها شنیده بوي وي و زوزه مي کشند
 گرگان گريخته ، به زمين پوزه مي کشند

(۳۶)

قيش گئجه سي طؤله لرین اوتاغی

کتلیلرین اوتوراغی ، یاتاغی

بوخاریدا یانار اوتون یاناغی

شبچره سی ، گیردکانی ، ایده سی

کنده باسار گولوب - دانیشماق سسی

(۳۷)

شجاع خال اوغلونون باکی سوقتی

دامدا قوران سماواری ، صحبتی

یادیمدای شسلی قدی ، قامتی

جوئممه گین توئی دؤندی ، یاس اولدی

ننه قیزین بخت آیناسی کاس اولدی

(۳۶)

بر اهل ده شبان زمستان بهانه ای است

وان کلبه طویله خودش گرمخانه ای است

در رقص شعله ، گرم شدن خود فسانه ای است

سجد میان شبچره با مغز گردکان

صحبت چو گرم شد برود تا به آسمان

(۳۷)

آمد ز بادکوبه پسرخاله ام شجا

با قامتی کشیده و با صحبتی رسا

در بام شد سماور سوقاتیش به پا

از بخت بد عروسی او شد عزای او

آینه ماند و نامزد و های های او

(۳۸)

حیدربابا ، ننه قیزین گوزلری

رخشنده نین شیرین-شیرین سوزلری

ترکی دندیم اوخوسونلار اوزلری

بیلسینلر کی ، آدام گندر ، آد قالار

یاخشی-پیسدن آغیزدا بیر داد قالار

(۳۸)

چشمان ننه قیز به مثل آهوی ختن

رخشنده را سخن چو شکر بود در دهن

ترکی سروده ام که بدانند ایل من

این عمر رفتنی است ولی نام ماندگار

تنها ز نیک و بد مزه در کام ماندگار

(۳۹)

ياز قاباغي گون گونئي دؤينده
 کند اوشاغي قار گولله سين سؤينده
 کورکچي لر داغدا کورک زوينده
 منيم روحوم ، ايله بيلون اوردادور
 کهليک کيمين باتيب ، قابيب ، قاردادور

(۳۹)

پيش از بهار تا به زمين تابد آفتاب
 با کودکان گلولة برفي است در حساب
 پاروگران به سُرُسُرُهُ کوه در شتاب
 گويي که روح آمده آنجا ز راه دور
 چون کبک ، برفگير شده مانده در حضور

(۴۰)

قاري ننه اوزاداندا ايشيني
 گون بولوتدا آيبرردي تشيني
 قورد قوجاليب ، چکديرنده ديشيني
 سوري قالخيب ، دولائيدان آشاردي
 بايدالارين سوتي آشيب ، داشاردي

(۴۰)

رنگين کمان ، کلاف رسنهاي پيرزن
 خورشيد ، روي ابر دهد تاب آن رسن
 دندان گرگ پير چو افتاده از دهن
 از کوره راه گله سرازير مي شود
 لبريز ديگ و باديه از شير مي شود

(۴۱)

خجه سلطان عمه ديشين قيساردي
 ملا باقر عم اوغلي تنز ميساردي
 تندير يانيب ، توسي ائوي باساردي
 چايدانيميز ارسين اوسته قايناردي
 قورقاميز ساج ايچينده اويناردي

(۴۱)

دندان خشم عمه خديجه به هم فشرد
 کز کرد ملباقر و در جاي خود فسرد
 روشن تنور و ، دود جهان را به کام برد
 قوري به روي سيخ تنور آمده به جوش
 در توي ساج ، گندم بوداده در خروش

(۴۲)

بوستان پوزوب ، گتيرردیک آشافي

دولدوريرديق ائوده تاختا-طاباغي

تنديرلرده پيشيرردیک قاباغي

اؤزون ئيیوب ، توخوملارين چیتدارديق

چوخ يئمکن ، لاپ آز قالا چاتدارديق

(۴۲)

جاليز را به هم زده در خانه برده ايم

در خانه ها به تخته - طبقا سپرده ايم

از میوه هاي پخته و ناپخته خورده ايم

تخم کدوي تنبل و حلوايي و لبو

خوردن چنانکه پاره شود خمره و سبو

(۴۳)

ورزغان نان آرموت ساتان گلنده

اوشاقلارين سسي دوشردی کنده

بیزده بویاننان ائشیدیب ، بیلنده

شیللاق آتیب ، بیر قیشقریق سالاردیق

بوغدا وئریب ، آرموتلاردان آلاردیق

(۴۳)

از ورزغان رسیده گلابی فروش ده

از بهر اوست این همه جوش و خروش ده

دنیای دیگری است خرید و فروش ده

ما هم شنیده سوي سبدها دویده ايم

گندم بداده ايم و گلابی خریده ايم

(۴۴)

ميرزاتاغي نان گنجه گئتديک چايا

من باخیرام سئلده بوغولموش آيا

بیردن ایشیق دوشدی اوٹاي باخچايا

اي واي دئديک قورددي ، قئيتديک قاشديق

هئچ بيلمه دیک نه وقت کوللوکدن آشدیق

(۴۴)

مهتاب بود و با تقی آن شب کنار رود

من محو ماه و ماه در آن آب غرق بود

زان سوي رود ، نور درخشید و هر دو زود

گفتيم آي گرگ ! و دويديم سوي ده

چون مرغ ترس خورده پريدیم توي ده

(۴۵)

حیدربابا ، آغاجلارون اوجالدي
 آما حنیف ، جوانلارون قوجالدي
 توخلیلارون آریخلیب ، آجالدي
 کؤلگه دؤندي ، گون باتدي ، قاش قرلدي
 قوردون گؤزي قارانليقدا برلدي

(۴۵)

حیدربابا ، درخت تو شد سبز و سربلند
 ليک آن همه جوان تو شد پير و دردمند
 گشتند بره هاي فربه تو لاغر و نژند
 خورشيد رفت و سایه بگسترد در جهان
 چشمان گرگها بدرخشيد آن زمان

(۴۶)

ايشيتيميشم يانير آلايه چيراعي
 داير اولوب مسجديزون بولاغي
 راحت اولوب کندين ائوي ، اوشاغي
 منصورخانين الی - قولی وار اولسون
 هاردا قالسا ، آلايه اونايار اولسون

(۴۶)

گویند روشن است چراغ خدای ده
 دایر شده است چشمه مسجد برای ده
 راحت شده است کودک و اهل سرای ده
 منصور خان همیشه توانمند و شاد باد !
 در سایه عنایت حق زنده یاد باد !

(۴۷)

حیدربابا ، ملا ابراهيم وار ، يا يوخ ؟
 مکتب آچار ، اوخور اوشاقلار ، يا يوخ ؟
 خرمن اوستي مکتبي باغلار ، يا يوخ ؟
 مندن آخوندا يتيررسن سلام
 ادبلي بير سلام مالاکلام

(۴۷)

حیدربابا ، بگوي که ملاي ده کجاست ؟
 آن مکتب مقدس بر پای ده کجاست ؟
 آن رفتنش به خرمن و غوغاي ده کجاست ؟
 از من به آن آخوند گرامي سلام باد !
 عرض ارادت و ادبم در کلام باد !

(۴۸)

خجّه سلطان عمّه گنّديب تبريزه
 آما ، نه تبريز ، كي گلممير بيزه
 بالام ، دورون قوياخ گنّداخ ائمميزه
 آقا اولدي ، تو فاقيميز داغيلدي
 قوون اولان ، ياد گنّوون ساغيلدي

(۴۸)

تبريز بوده عمّه و سرگرم کار خویش
 ما بي خبر ز عمّه و ايل و تبار خویش
 برخيز شهريار و برو در ديار خویش
 بابا بمرد و خانه ما هم خراب شد
 هر گوسفند گم شده ، شيرش بر آب شد

(۴۹)

حيدر بابا ، دونيا يالان دونيادي
 سليماننان ، نوحدان قالان دونيادي
 اوغول دوغان ، درده سالان دونيادي
 هر کيمسيه هر نه وئريب ، آليبيدي
 افلاطوننان بير قوري آد قالبيدي

(۴۹)

دنيا همه دروغ و فسون و فسانه شد
 کشتی عمر نوح و سليمان روانه شد
 ناکام ماند هر که در اين آشيانه شد
 بر هر که هر چه داده از او ستانده است
 نامي تهی براي فلاطون بمانده است

(۵۰)

حيدر بابا ، يار و يولداش دوندولر
 بير-بير مني چؤلده قوويوب ، چؤندولر
 چشمه لريم ، چيراخلاريم ، سؤندولر
 يامان يئرده گؤن دؤندي ، آخشام اولدي
 دونيا منه خرابه شام اولدي

(۵۰)

حيدر بابا ، گروه رفيقان و دوستان
 برگشته يك يك از من و رفتند بي نشان
 مُرد آن چراغ و چشمه بخشکيد همچنان
 خورشيد رفت روي جهان را گرفت غم
 دنيا مرا خرابه شام است دم به دم

(۵۱)

عم اوغلينان گئدن گئجه قبيچاغا
 آي كي چيخدي ، آتلار گلدي اويناغا
 ديرماشيرديق ، داغلان آشيرديق داغا
 مش ممي خان گوي آتيني اويناتدي
 تفنگيني آشيردي ، شاققيلداتدي

(۵۱)

قپچاق رفتم آن شب من با پسر عمو
 اسبان به رقص و ماه درآمد ز روبرو
 خوش بود ماهتاب در آن گشت کو به کو
 اسب کبود مش ممي خان رقص جنگ کرد
 غوغا به کوه و دره صدای تفنگ کرد

(۵۲)

حیدربابا ، قره کولون دره سي
 خشگنابین یولی ، بندی ، بره سي
 اوردا دوشر چیل کهلیگین فره سي
 اوردان گنچر یوردوموزون اوزونه
 بیزده گنچک یوردوموزون سوزونه

(۵۲)

در دره قره کول و در راه خشگناب
 در صخره ها و کبک گذاران و بند آب
 کبکان خالدار زری کرده جاي خواب
 زانجا چو بگذرید زمینهای خاک ماست
 این قصه ها برای همان خاک پاک ماست

(۵۳)

خشگنابي يامان گونه کيم ساليب ؟
 سيدلردن کيم قيريليپ ، کيم قاليب ؟
 أميرغفار دام-داشيني کيم آليب ؟
 بولاخ گنه گليب ، گولي دولدورور ؟
 ياقورويوب ، باخچالاري سولدورور ؟

(۵۳)

امروز خشگناب چرا شد چنین خراب ؟
 با من بگو : که مانده ز سادات خشگناب ؟
 أمير غفار کو ؟ کجا هست آن جناب ؟
 آن برکه باز پر شده از آب چشمه سار ؟
 یا خشک گشته چشمه و پژمرده کشتزار ؟

(۵۴)

آمير غفار سيدلرين تاجبيدي
 شاهلار شكار ائتمه سي قيقاجبيدي
 مرده شيرين ، نامرده چوخ آجبيدي
 مظلوملارين حقي اوسته اسردى
 ظالم لري قيليش تكين كسردى

(۵۴)

آميرغفار سرور سادات دهر بود
 در عرصه شكار شهان نيك بهر بود
 با مرد شهد بود و به نامرد زهر بود
 لرزان براي حق ستمديدگان چو بيد
 چون تيغ بود و دست ستمكار مي برید

(۵۵)

مير مصطفا دايي ، اوجابوي بابا
 هيكللي ، ساققالي ، تولستوي بابا
 ائيلردى ياس مجلسيني توي بابا
 خشگنايين آبروسي ، اردمي
 مسجدرين ، مجلسلرين گوركمي

(۵۵)

مير مصطفي و قامت و قد كشيده اش
 آن ريش و هيكل چو تولستوي رسیده اش
 شگر زلب بریزد و شادي ز دیده اش
 او آبرو عزت آن خشگناب بود
 در مسجد و مجالس ما آفتاب بود

(۵۶)

مجدالسادات گولردى باغلاركيمي
 گورولدردي بولوتلي داغلاركيمي
 سوز آغزينا ايريدي ياغلاركيمي
 آلني آچيق ، ياخشي درين قاناردي
 ياشيل گوزلر چيراغ تكين ياناردي

(۵۶)

مجدالسادات خنده خوش مي زند چو باغ
 چون ابر کوهسار بگرد به باغ و راغ
 حرفش زلال و روشن چون روغن چراغ
 با جبهت گشاده ، خردمند ديه بود
 چشمان سبز او به زمرد شبیه بود

(۵۷)

منیم آتام سفره لی بیر کیشییدی

ائل الیندن توتماق اونون ایشییدی

گۆزلرین آخره قالمیشییدی

اوننان سوْرا دؤنرگه لر دؤنؤبلر

محبّتین چیراخلاری سوْنؤبلر

(۵۷)

آن سفره های باز پدر یاد کردنی است

آن یاریش به ایل من انشا کردنی است

روحش به یاد نیکی او شاد کردنی است

وارونه گشت بعد پدر کار روزگار

خاموش شد چراغ محبت در این دیار

(۵۸)

میرصالحین دلی سولوق ائتمه سی

میر عزیزین شیرین شاخسی گئتمه سی

میرممدین قورولماسی ، بیتمه سی

ایندی دئسک ، احوالاتدی ، ناغیلدی

گئچدی ، گئتدی ، ایتدی ، باتدی ، داغیلدی

(۵۸)

بشنو ز میرصالح و دیوانه بازیش

سید عزیز و شاخسی و سرفرازیش

میرممد و نشستن و آن صحنه سازیش

امروز گفتیم همه افسانه است و لاف

بگذشت و رفت و گم شد و نابود ، بی گزاف

(۵۹)

میر عبدولون آیناداقاش یاخماسی

جوْ جیلریندن قاشینین آخماسی

بوْیلانماسی ، دام-دووردان باخماسی

شاه عبّاسین دوربونی ، یادش بخیر !

خشگنابین خوش گوْنی ، یادش بخیر !

(۵۹)

بشنو ز میر عبدل و آن وسمه بستنش

تا کُنج لب سیاهی وسمه گسستنش

از بام و در نگاهش و رعنا نشستنش

شاه عبّاسین دوربونی ، یادش بخیر !

خشگنابین خوش گوْنی ، یادش بخیر !

(٦٠)

ستاره عمه نزيك لري ياپاردي
 ميرقادر ده ، هر دم بيرين قاپاردي
 قاپيپ ، يئيوب ، داچاتكين چاپاردي
 گولمه ليدي اونون نزيك قاپپاسي
 عمه مينده ارسينينين شاپپاسي

(٦٠)

عمه ستاره نازك را بسته در تنور
 هر دم رُبوده قادر از آنها يكي به روز
 چون كُره اسب تاخته و خورده دور دور
 آن صحنه رِبودنِ نان خنده دار بود
 سيخ تنور عمه عجب ناگوار بود !

(٦١)

حيدر بابا ، آمير حيدر نئينيور ؟
 يقين گنه سماواري قئينيور
 داي قوجاليب ، آلت انگين چئينيور
 قولاخ باتيب ، گوزي گيريب قاشينا
 يازيق عمه ، هاوا گليب باشينا

(٦١)

گويند مير حيدرت اکنون شده است پير
 برپاست آن سماور جوشانِ دلپذير
 شد اسب پير و ، مي جود از اروارِ زير
 ابرو فتاده كنج لب و گشته گوش كر
 بيچاره عمه هوش ندارد به سر دگر

(٦٢)

خانم عمه ميرعبدولون سوزوني
 ائشيدنده ، ايه ر آغز-گوزوني
 مَلْكامدا وئر اونون اوزوني
 دعوالارين شوخلوغيلان قاتالار
 اتي يئيوب ، باشي آتيب ، ياتالار

(٦٢)

مير عبدل آن زمان كه دهن باز مي كند
 عمه خانم دهن كجي آغاز مي كند
 با جان ستان گرفتنِ جان ساز مي كند
 تا وقت شام و خوابِ شبانگاه مي رسد
 شوخي و صلح و دوستي از راه مي رسد

(۶۳)

فضّه خانم خشگنابین گوئییدی

آمیریحیا عمقزینون قولییدی

رُخساره آرتیستیدی ، سؤگوئییدی

سیدّ حسین ، میر صالحی یانسیلار

آمیرجعفر غیرتلی دیر ، قان سالار

(۶۳)

فضّه خانم گزیده گلهاي خشگناب

یحیی ، غلام دختر عمو بود در حساب

رُخساره نیز بود هنرمند و کامیاب

سید حسین ز صالح تقلید می کند

با غیرت است جعفر و تهدید می کند

(۶۴)

سحر تئزدن ناخیرچیلار گلردی

قوئون-قوزی دام باجادا ملردی

عمّه جانیم کورپه لرین بلردی

تندیرلرین قوزاناردی توسیسی

چورکلرین گوزل اییی ، ایسیسی

(۶۴)

از بانگ گوسفند و بز و برّه و سگان

غوغا به پاست صبحدمان ، آمده شبان

در بند شیر خواره خود هست عمّه جان

بیرون زند ز روزنه دود تنورها

از نان گرم و تازه دمّ خوش بخورها

(۶۵)

گویرچینلر دسته قالخیب ، اوچالار

گون ساچاندا ، قیزیل پرده آچالار

قیزیل پرده آچیب ، بیغیب ، قاچالار

گون اوجالیب ، آرتارداغین جلالی

طبیعتین جوانلانا جمالی

(۶۵)

پرواز دسته دسته زیبا کبوتران

گویی گشاده پرده زرین در آسمان

در نور ، باز و بسته شود پرده هر زمان

در اوج آفتاب نگر بر جلال کوه

زیبا شود جمال طبیعت در آن شکوه

(٦٦)

حیدر بابا ، قارلي داغلار آشاندا
 گنجه کروان یولون آزیب ، چاشاندا
 من هارداسام ، تهراندا یا کاشاندا
 اوزاقلردان گوزوم سنچر اونلاري
 خیال گلیب ، آشیب ، گنچر اونلاري

(٦٦)

گر کاروان گذر کند از برفِ پشت کوه
 شب راه گم کند به سرازیری ، آن گروه
 باشم به هر کجای ، ز ایرانِ پُرشکوه
 چشمم بیابد اینکه کجا هست کاروان
 آید خیال و سبقت گیرد در آن میان

(٦٧)

بیر چیخئیدیم دام قیه نین داشینا
 بیر باخئیدیم گنچمیشینه ، یاشینا
 بیر گورئیدیم نه لر گلمیش باشینا
 منده اونون قارلاریلان آغلاردیم
 قیش دوندوران اورکلری داغلاردیم

(٦٧)

ای کاش پشتِ دامِ قیه ، از صخره های تو
 می آمدم که پرسم از او ماجرای تو
 بینم چه رفته است و چه مانده برای تو
 روزی چو برفهای تو با گریه سر کنم
 دلهای سردِ یخ زده را داغتر کنم

(٦٨)

حیدر بابا ، گول غنچه سی خنداندي
 آما حئیف ، اورک غذاسی قاندي
 زندگانلیق بیر قارانلیق زینداندي
 بو زیندانین دریچه سین آچان یوخ
 بو دارلیقدان بیرقورتولوب ، قاچان یوخ

(٦٨)

خندان شده است غنچه گل از برای دل
 لیکن چه سود زان همه ، خون شد غذای دل
 زندانِ زندگی شده ماتم سرای دل
 کس نیست تا دریچه این قلعه وا کند
 زین تنگنا گریزد و خود را رها کند

(٦٩)

حیدر بابا گوئیلر بو تون دوماندي

گونلریمیز بیر-بیریندن یاماندي

بیر-بیروزدن آیریلمايون ، آماندي

یاخشیلایغی الیمیزدن آلییلار

یاخشی بیزی یامان گونه سالییلار

(٦٩)

حیدر بابا ، تمام جهان غم گرفته است

وین روزگارِ ما همه ماتم گرفته است

ای بد کسی که دست کسان کم گرفته است

نیکی برفت و در وطن غیر لانه کرد

بد در رسید و در دل ما آشیانه کرد

(٧٠)

بیر سوروشون بو قارقینمیش فلکدن

نه ایستیور بو قوردوغي کلکدن ؟

دینه گنجیرت اولدوزلاری الکدن

قوی توکولسون ، بو یئر اوژی داغیلین

بو شیطانلیق قورقوسی بیر بیغیلین

(٧٠)

آخر چه شد بهانه نفرین شده فلک ؟

زین گردش زمانه و این دوز و این کلک ؟

گو این ستاره ها گذرد جمله زین آک

بگذار تا بریزد و داغان شود زمین

در پشت او نگیرد شیطان دگر کمین

(٧١)

بیر اوچئیدیم بو چیرپینان یئلین

باغلاشئیدیم داغان آشان سئلین

آغلاشئیدیم اوزاق دوشن ائلین

بیر گورئیدیم آیریلیغی کیم سالدی

اولکه میزده کیم قیریلدی ، کیم قالدی

(٧١)

ای کاش می پریدم با باد در شتاب

ای کاش می دویدم همراه سیل و آب

با ایل خود گریسته در آن ده خراب

می دیدم از تبار من آنجا که مانده است ؟

وین آیه فراق در آنجا که خوانده است ؟

(۷۲)

من سنون تک داغا سالديم نَفسي
 سنده قنئتر ، گويلره سال بوسسي
 بايقوشوندا دار اولماسين قفسي
 بوردا بير شئر داردا قاليب ، باغيرير
 مروّت سيز انسانلاري چاغيرير

(۷۲)

من هم به چون تو کوه بر افکنده ام نَفَس
 فریاد من ببر به فلک ، داد من برس
 بر جُغد هم مباد چنین تنگ این قفس
 در دام مانده شيري و فریاد مي کند
 دادي طلب ز مردم بيداد مي کند

(۷۳)

حیدربابا ، غیرت قانون قاینارکن
 قره قوشلار سنن قوپوپ ، قالخارکن
 او سیلدیریم داشلارینان اوینارکن
 قوزان ، منیم همّتیمی اوردا گور
 اوردان اییل ، قامتیمی داردا گور

(۷۳)

تا خون غیرت تو بجوشد ز کوهسار
 تا پر گرفته باز و عقابت در آن کنار
 با تخته سنگهایت به رقصند و در شکار
 برخیز و نقش همّت من در سما نگر
 برگرد و قامتم به سر دارها نگر

(۷۴)

حیدربابا . گنجه دورنا گنچنده
 کوراوغلونون گوزي قارا سنچنده
 قیر آتینی مینیب ، کسیب ، بیچنده
 منده بوردان تنز مطلبه چاتمارام
 ایوز گلیب ، چاتمیونجان یاتمارام

(۷۴)

دُرنا ز آسمان گذرد وقت شامگاه
 کوراوغلي در سیاھی شب مي کند نگاه
 قیرآت او به زین شده و چشم او به راه
 من غرق آرزویم و آبم نمی برد
 ایوز تا نیاید خوابم نمی برد

(۷۵)

حیدر بابا ، مرد اوغوللار دوغغینان

نامردلرین بورونلارین اوغغینان

گدیکلرده قوردلاری توت ، بوغغینان

قوئی قوزولار آیین-شایین اوتلا سین

قویونلارون قویروقلارین قاتلا سین

(۷۵)

مردانِ مرد زاید از چون تو کوهِ نور

نامرد را بگیر و بکن زیر خاکِ گور

چشمانِ گرگِ گردنه را کور کن به زور

بگذار برّه های تو آسوده تر چرند

وان گله های فربه تو دُنبه پرورند

(۷۶)

حیدر بابا ، سنون گویلون شاد اولسون

دوئیا وارکن ، آغزون دولی داد اولسون

سنن گنچن تانیس اولسون ، یاد اولسون

دینه منیم شاعر اوغلوم شهریار

بیر عمر دور غم اوستونه غم قالار

(۷۶)

حیدر بابا ، دل تو چو باغ تو شاد باد !

شهد و شکر به کام تو ، عمرت زیاد باد !

وین قصه از حدیث من و تو به یاد باد !

گو شاعر سخنور من ، شهریار من

عمری است مانده در غم و دور از دیار من

